



The Ultimate Cookbook

FOR CULTURAL MANAGERS



**JAK OŠETŘIT AUTORSKÁ PRÁVA
V OBLASTI ŽIVÉHO UMĚNÍ**

2020

UPOZORNĚNÍ

Žádné části této publikace nelze reprodukovat bez jasného uvedení zdroje.

Bližší informace vám poskytne EFA & Pearle*

PRÁVNÍ PROHLÁŠENÍ

Platnost obsahu této publikace může být dotčena úpravami legislativy. Doporučujeme uživatelům publikace, aby se vždy obrátili na správu sociálního zabezpečení daného státu a požádali o aktuální informace.

Tato publikace je součástí projektu EFA RISE realizovaného za podpory programu Kreativní Evropa Evropské unie. Veškerý obsah této publikace vyjadřuje pouze názor autora a Komise nenesie žádnou odpovědnost za použití informací v publikaci obsažených.

ISBN

9789082663143



Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union



Český překlad vznikl za podpory
Institutu umění – Divadelního ústavu

PROJEKT EFA RISE 2

Projekt EFA RISE 2 probíhá v letech 2017–2021 a jeho cílem je vybudovat aktivní, mezigenerační, multidisciplinární a meziodvětvovou komunitu prostřednictvím průběžných činností, jako je „Festival Knowledge Centre“, videonahrávky „Festival Places Portraits“, rozhovory „EFA Festival in Focus“ či kulatý stůl s EU komisařem pro kulturu a výroční setkání Festivalů umění. Mezi akce zaměřené speciálně pro mladé v tomto oboru patří Ateliéry pro mladé manažery festivalů a produkční manažery a workshopy Pearle na téma evropské legislativy. Za účelem podpory spolupráce v rámci komunity bude EFA spolupracovat s Future Heritage Ambassadors, s delegacemi In Situ Insight na festivalech a s radou Arts Festivals Council. Zaměříme se na lidský potenciál, který je v centru dění festivalů, na propojení umělců s publikem a místy a vše završíme propojováním festivalů s umělci s cílem podpořit mezi nimi dialog, proaktivitu a vzájemné pochopení.

PARTNERSTVÍ EFA / PEARLE*

V rámci projektu EFA RISE 2 se asociace EFA ve spolupráci s partnerskou organizací Pearle* - Live Performance Europe snaží zvyšovat všeobecné povědomí o právních a manažerských aspektech přeshraniční spolupráce v oblasti kultury.

Partnerství se zaměřuje na budování kapacit v kontextu internacionalizace, přeshraniční spolupráce a mobility a zahrnuje pořádání workshopů, vydávání brožur a vytvoření čtyř videí (více na <https://www.efa-aef.eu/en/initiatives/efa-rise-2/> or www.pearle.eu/activity/efa-rise).

Autor

Olivier Sasserath, právník, advokátní kancelář Marx Van Ranst Vermeersch & partners (MWVP)

Editoři

Anita Debaere, ředitelka organizace Pearle* - Live Performance Europe, Square Saintelette 19, B-1000 Brusel, tel: +32-2-203.62.96, www.pearle.ws
Silke Lalvani, poradkyně organizace Pearle* - Live Performance Europe pro oblast politiky EU
Lies Martens, koordinátorka projektu RISE-project, www.liesmartens.eu

Grafická úprava

Milton Pereira

Revize

Překlad do českého jazyka - BELISHA MASTERING LANGUAGES, s.r.o.,
Český překlad vznikl za podpory Institutu umění – Divadelního ústavu.

Vydavatel

EFA - Evropská asociace festivalů,
Square Saintelette 17, B-1000 Brusel, tel. +32-2- 644 48 00, info@efa-aef.eu, www.efa-aef.eu

Úvodní fotografie

Michael Nyman na festivalu Emilia Romagna Festival



OBSAH

Předmluva	07
Úvod	08
Základy autorského práva	09
– Míra harmonizace a význam vnitrostátního práva	
– Srovnání autorských práv a práv s autorským právem souvisejících	
– Rozsah ochrany	
– Osobnostní autorská práva	
– Výlučná práva vs. povinná/zákonná licence a povinná kolektivní správa	
– Výjimky z autorských práv	
Kdo povoluje užití díla?	18
– Kolektivní správci	
– Nositelé práv	
– Německá zvláštnost: organizátor koncertu	
Základní pravidla pro ošetřování autorských práv	27
Výpočet odměn při povolování užití	32
Doporučená ujednání pro smlouvy uzavírané s nositeli práv za účelem ošetření autorských práv	34
Shrnutí	41
Přílohy	43
Užitečné adresy a odkazy	44
Slovníček	45
Evropská Asociace Festivalů (EFA)	46
Pearle* Live Performance Europe	47

Fandíme
jednodušší
legislativě
pro živé umění

PŘEDMLUVA

Evropská asociace festivalů (EFA) a sdružení Pearle*- Live Performance Europe se spojilo v rámci projektu RISE, financovaného programem Kreativní Evropa Evropské unie v letech 2014 až 2017, aby zlepšili obecné povědomí umělců o právních a organizačních aspektech přeshraniční spolupráce.

V období od dubna 2015 do března 2017 se pod vedením zkušených právních a akademických odborníků konala série seminářů a praktických workshopů pokrývajících širokou škálu otázek s přeshraničním dosahem a dalších společných problémů, které řeší organizátoři a manažeři v odvětví kultury v Evropské unii. Tyto akce byly pořádány se zřetelem na potřeby jednotlivých účastníků, kteří tak mohli daným odborníkům klást konkrétní dotazy. Výsledkem projektu je tato příručka, která obsahuje obecné teoretické shrnutí problematiky i konkrétní praktické příklady jednotlivých situací, včetně možných řešení.

Přeshraniční práce, cestování a mezinárodní spolupráce jsou nedílnou součástí života výkonných umělců. V této “kuchařce” přinášíme všechny potřebné přísady a celou řadou osvědčených receptů pro správnou přípravu všech záležitostí, které se týkají daně z přidané hodnoty ze zboží a služeb poskytovaných v souvislosti s uměleckou činností. Ke všem “pokrmům” pochopitelně můžete přidat koření, příchutě či jiné přísady, které vyhovují vašim potřebám a chuti.

Poděkování patří panu Olivieru Sasserathovi a Hermanovi Crouxovi, právníkům advokátní kanceláře Marx Van Ranst Vermeersch & partners (MVVP), a to za workshopy, které vedli na valné hromadě Evropské asociace festivalů konané v dubnu 2016 ve Wroclawi a na konferenci Pearle* v listopadu 2016 v Praze, a za to, že se s účastníky podělili o praktické rady z oblasti autorských práv. Za sepsání této publikace si pak naše poděkování patří Olivieru Sasserathovi.

ÚVOD

Činnost umělců a profesionálů v oblasti kultury a organizací živého umění se jen málokdy odehrává pouze na území jednoho státu. V dnešní době je pro umělce typická vysoká mobilita a rádi vystupují kdekoliv na světě.

Uvedme si několik příkladů: taneční skupina na několikátýdenním turné po různých zemích; divadelní soubor pozvaný na vystoupení na zahraničním festivalu; orchestr, hudební těleso nebo hudebník pozvaný na vystoupení na různá místa; popová skupina píšící si sama hudbu, vydávající alba, nabízející hudbu ke stažení a streamování a vystupující v několika zemích; opera, která přenáší svá představení online a je možné je sledovat kdekoliv a kdykoliv atd.

Autorská práva je třeba ošetřovat s dostatečným předstihem před konkrétním vystoupením. Tím spíše, když je hudební skupina, divadelní soubor nebo taneční skupina pozvaná na vystoupení v zahraničí. Pro zpřístupnění autorského obsahu publiku je třeba ošetřit autorská práva v každé zemi, kde má vystoupení proběhnout.

Mezi často kladené otázky patří: Kdo má autorská práva ošetřovat? Jaké subjekty, kolektivní správce nebo vydavatele je třeba kontaktovat a jak s nimi vyjednat dobrou dohodu?

Situaci pak ještě komplikuje otázka, zda se použije či nepoužije vnitrostátní autorské právo nebo harmonizovaná právní úprava Evropské unie.

Tato příručka představuje základy právní úpravy autorských práv a vysvětluje hlavní zásady, na nichž je tato úprava založena. Poskytuje přehled relevantních subjektů a praktická doporučení ohledně ošetření autorských práv a vyjednání příslušných smluv.



Míra harmonizace a význam vnitrostátního práva

V oblasti autorských práv je třeba mít na paměti, že se jedná o oblast, která není na mezinárodní úrovni zcela harmonizovaná.

Přestože k určité harmonizaci došlo prostřednictvím mezinárodních smluv a práva Evropské unie, může se právní úprava v jednotlivých zemích i přesto lišit.

Základní prameny autorského práva:

Mezinárodní smlouvy: Mezi stěžejní mezinárodní smlouvy patří Bernská úmluva, Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (WCT)¹, a Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (WPPT)².

Na úrovni **Evropské** unie došlo k částečné harmonizaci v podobě několika směrnic³. Harmonizace však není zcela dokončena a Evropská komise připravuje nové směrnice a nařízení.

Ve sjednocování autorského práva hraje významnou roli rovněž Soudní dvůr Evropské unie.

1 | Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (WCT) z 20. prosince 1996, která je k dispozici zde: http://www.wipo.int/wipolex/en/treaties/text.jsp?file_id=295166.

2 | Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (WPPT) z 20. prosince 1996, dostupná na http://www.wipo.int/wipolex/en/treaties/text.jsp?file_id=295578.

3 | Seznam relevantních směrnic: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/eu-copyright-legislation>

Směrnice o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti ze dne 22. května 2011 (směrnice o informační společnosti); směrnice o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem ze dne 12. prosince 2006 (směrnice o pronájmu a půjčování); směrnice o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu ze dne 27. září 1993 (směrnice o družicovém vysílání a satelitním přenosu); směrnice ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (směrnice o době ochrany); směrnice ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu (směrnice o kolektivní ochraně).



Výjimky

Na rozdíl od nařízení se v případě směrnic Evropské unie nejedná o právní předpisy, které by byly v členských státech přímo použitelné. Směrnice musí parlamenty jednotlivých členských států transponovat do vnitrostátního práva (členské státy většinou mají při transpozici směrnic určitou míru volnosti, což ovšem v oblasti autorského práva úplně neplatí). Z tohoto důvodu hraje významnější roli vnitrostátní právo, přestože stejné zásady budou většinou platit pro všechny státy EU.



NEJEN NEPATRNÝ ROZDÍL! SROVNÁNÍ AUTORSKÝCH PRÁV A PRÁV S AUTORSKÝM PRÁVEM SOUVISEJÍCÍCH

V běžném jazyce se výraz autorská práva nebo copyright používá pro označení dvou druhů práv, která jsou si sice podobná, ale nejsou totožná: právo autorské a práva související s právem autorským.

Autorské právo

Autorskými právy se rozumí práva autorů veškerých uměleckých projevů a **v oblasti živého umění** pak zejména autorů hudby, divadelních her, choreografie, opery, filmů atd.

Práva související s právem autorským

Práva související s právem autorským byla v druhé polovině 20. století postupně přiznána osobám, které nejsou autory, ale podílí se na různých procesech při produkci a distribuci děl, a dále, v důsledku významu jejich přínosu, i osobám, které se podílí na šíření těchto děl. Konkrétně byla tato práva přiznána:

- výkonným umělcům;
- producentům prvních záznamů filmů a zvukových záznamů, a
- vysílacím společnostem.

Práva se vztahují na vystoupení (v případě výkonných umělců), nahrávky (v případě producentů) a vlastní pořady (v případě vysílacích společností).



Poznámka:

Významná je zásada, že práva související s právem autorským a autorská práva nejsou ve vztahu nadřazenosti a podřazenosti, což znamená, že jsou na stejné úrovni a uživatelé autorských děl musí ošetřit obě skupiny práv. Například pokud se na festivalu pouští hudební nahrávka, měl by organizátor teoreticky ošetřit jak práva autora/tvůrce hudby (autorská práva k hudbě), tak práva nahrávací společnosti (producenta nahrávky ve vztahu k jeho právům; producent bude většinou zároveň nositelem práv výkonného umělce).



Důležité upozornění

Pokud budete ošetřovat práva k dílu nebo vystoupení, nezapomeňte, že je vhodné ošetřit i další případná práva: práva na podobu (mimo samotné vystoupení) výkonného umělce nebo autora, právo použít jméno a medailonek autora nebo výkonného umělce a práva na tisk obrazových materiálů a údajů v programu a propagačních materiálech.



Jak je to s osobnostními právy?

V mnoha zemích právo autorům a výkonným umělcům rovněž přiznává tzv. osobnostní práva, jejichž rozsah se může v jednotlivých zemích lišit. Ve většině zemí osobnostní práva zahrnují právo osobovat si autorství k dílu/vystoupení při jeho užití a právo na nedotknutelnost díla. Rovněž může být autorovi přiznáno právo rozhodovat o zveřejnění díla.



Co se děje s osobnostními právy při zániku majetkových autorských práv?

Osobnostní práva je třeba brát v potaz i poté, co majetková práva zaniknou. Například právní nástupci hudebního skladatele mají právo se těchto práv domáhat, pokud s konkrétním vystoupením nesouhlasí.



Jaké jsou v tomto ohledu možnosti uživatele díla?

Z titulu osobnostních práv má jak autor, tak jeho právní nástupce právo zastavit vystoupení, které snižuje hodnotu díla, a to i tehdy, pokud bylo vystoupení původně povolené. Příkladem snížení hodnoty díla je například nepovolená úprava díla. V minulosti se vyskytly případy, kdy se mělo za to, že uvedení díla poškozuje pověst autora a představuje tak zásah do osobnostních práv, i když nedošlo k úpravě textu.

Malé úpravy v praxi napadány nebývají. Smluvní ujednání o poskytnutí licence většinou uvádí, jaké úpravy jsou přípustné, a stanoví podmínky pro dané představení.

DOPORUČENÍ! Problému se nejsnáze vyhnete, pokud si způsob užití vyjednáte předem a nositele práv přesvědčíte k udělení souhlasu.



Poznámka:

Výše uvedená otázka se týká ochrany osobnosti, ale autorské právo jako takové (včetně osobnostních práv) je hlavním právním základem pro řešení těchto otázek.



ROZSAH OCHRANY

V obecné rovině poskytují **autorská práva i práva související s právem autorským** stejný rozsah ochrany: umožňují nositeli domáhat se, aby se uživatel zdržel následujících dvou činností:

- rozmnožování díla
- a sdělování díla veřejnosti.

Jinými slovy se jedná o právo rozhodovat o **rozmnožování a sdělování díla veřejnosti**.

Právo domáhat se zákazu těchto činností často zahrnuje právo tyto činnosti povolit a stanovit podmínky a způsob rozmnožování a zveřejnění, což logicky představuje základ autorského práva: udělování licencí k užití díla/ představení/ nahrávky třetím stranami za smlouvenou odměnu.

V oblasti umění se často hovoří o **autorských poplatcích či odměnách**.



Pozor!

Upozorňujeme, že **rozmnožování** je velmi široký pojem a rozumí se jím právo zakázat/povolit rozmnožování děl všemi způsoby a na všech médiích (včetně elektronických médií) a právo zakázat/povolit rozšiřování těchto médií. Rozšiřováním se rozumí jakékoliv šíření fyzických nosičů, například prodej, půjčování, pronájem, rozdávání.

Právem sdělit dílo veřejnosti se rozumí právo sdělit dílo/představení veřejnosti jinak než na hmotném nosiči a zahrnuje tak **všechny druhy veřejných provedení díla** nebo představení, a to včetně živých vystoupení či vystoupení ze záznamu, vysílaných nebo zpřístupněných na internetu. Sdělením veřejnosti se rozumí i streamování nebo služby video/audio on demand.



Poznámka:

Právo na rozmnožování a právo na sdělení veřejnosti se vztahuje jak na celé dílo/představení, tak na jeho část.

Zatímco význam pojmu **rozmnožování** je poměrně jednoznačný, o významu pojmu „sdělování“, obzvláště pak o tom, kdy se jedná o „sdělování veřejnosti“, debata stále probíhá. Zejména pak v případech, kdy jde o vysílání a šíření na internetu. Evropský soudní dvůr v této souvislosti vydal celou řadu judikátů, které jsou však spíše matoucí.

Příklad:

ZE SVĚTA INTERNETU:

Příkladem mohou být dvě rozhodnutí Evropského soudního dvora, v nichž soud rozhodnul, že hypertextové odkazy sice představují „sdělování“, ale nikoliv „veřejnosti“, pokud hypertextové odkazy neodkazovaly na materiál zveřejněný na internetu se souhlasem nositele práv. V jiném rozhodnutí Soudní dvůr uvedl, že pokud ke sdělení veřejnosti došlo bez souhlasu nositele práv, je třeba určit, zda byl odkaz poskytnut bez úmyslu se finančně obohatit osobou, která věděla nebo mohla přiměřeně vědět, že díla jsou na odkazované stránce zveřejněna protiprávně, nebo zda jsou odkazy poskytovány za takovým účelem...což je situace, kdy je takovou vědomost nutno předpokládat... Není asi třeba zdůrazňovat, že taková rozhodnutí život uživatelům ani nositelům práv neulehčují.

Navíc platí, že v případě, že se jedná o další vysílání, musí se jednat o sdělení „nové“ veřejnosti, tzn. takovému okruhu osob, který autor chráněného díla nebral v úvahu, když povoloval užití díla sdělením původnímu okruhu osob⁴. Takto je tomu minimálně u autorských práv... Pro představení a nahrávky, která jsou chráněna jako práva související s právem autorským, může být v závislosti na právní úpravě v dané zemi ochrana širší.

Pokud jde o oblast živých umění a živé hudby, situace se jeví přehlednější: živá představení budou vždy považována za sdělení veřejnosti a budou tak vždy podléhat povolení nositele autorských práv nebo práv souvisejících⁵.

⁴ | Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. prosince 2006 ve věci C-306/05 - SGAE; Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. října 2011 ve věci C-403/08 - Football Association Premier League Ltd a další proti QC Leisure a další a ve věci C-429/08: Karen Murphy proti Media Protection Services Ltd.

⁵ | Podrobnosti k obsahu pojmu „sdělení veřejnosti“ jsou uvedeny v příloze.



Důležité upozornění

Pamatujte, že autorské právo a související ochrana je otázkou vnitrostátního práva a že se použije právní úprava země, v níž ke sdělení nebo rozmnožování dochází, tj. kde probíhá dané představení.



VÝLUČNÁ PRÁVA VS. POVINNÁ/ZÁKONNÁ LICENCE A POVINNÁ KOLEKTIVNÍ SPRÁVA

V minulosti bylo na autorská práva nahlíženo jako na práva výlučná, tzn. nositel práva měl výlučné právo rozhodnout, zda použití svého díla povolí, či nikoliv.

V průběhu času se pojetí nicméně vyvinulo, neboť se zákonodárce rozhodl, že by nositelé autorských práv neměli mít možnost některá konkrétní užití zakázat, ale měli by mít nárok za to obdržet odměnu nebo náhradu.

Například na **kabelovou nebo satelitní retransmisi** nebo na **veřejné výpůjčky** se většinou vztahuje zákonná licence. Stejně tak se ve většině zemí (s výjimkou Velké Británie, kde tomu tak není) zákonná licence vztahuje i na **pořizování kopií pro osobní potřebu**.

Ve většině případů existence zákonné licence má nositel práv nárok na odměnu (například v případě pořizování kopií pro osobní potřebu jsou tyto odměny většinou vybírány formou **odměn**, které platí výrobci nebo prodejci kopírovacích strojů, nahrávacích zařízení atd.). Výše odměny je stanovena buďto zákonem nebo je výsledkem dohody různých zainteresovaných stran (v takovém případě nositele práv zastupují profesní asociace nebo kolektivní správci) a jsou vybírány kolektivními správci a následně rozdělovány nositelům práv.



Mají tyto poplatky zajímat organizace působící v oblasti živých umění?

I organizace působící v oblasti živého umění by mohly mít nárok na část odměn plynoucích ze zákonných licencí například tehdy, pokud pořídily nahrávku živého vystoupení⁶ (a jakožto producentům jim svědčí práva související s autorským právem) a tato nahrávka pak byla následně použita například pro kabelové televizní vysílání nebo jiným způsobem, na nějž se vztahuje zákonná licence (např. hudební produkce na veřejných místech). V takovém případě se jim nabízí možnost stát se členem kolektivního správce pro producenty audiovizuální tvorby.



Pozor!

Pokud jde o živá vystoupení, upozorňujeme, že v některých zemích by se na nahrávky představení (práva související s právem autorským) mohla vztahovat speciální zákonná licence za předpokladu, že by byla splněna příslušná kritéria, například bezplatný vstup na danou akci.



Výjimky z autorských práv

V oblasti autorských práv se uplatňují rovněž určité výjimky, kdy rozmnožování nebo sdělení veřejnosti povolení nositele práv nepodléhá.

Tyto výjimky však podléhají pouze částečné harmonizaci. Na úrovni Evropské unie je taxativní výčet možných výjimek uveden ve směrnici o informační společnosti; tento výčet nicméně není povinný (s jednou, spíše technickou a pro potřeby tohoto textu nevýznamnou výjimkou) a je otázka, zda by se tento výčet vztahoval i na „živé“ sdělení veřejnosti.



Informujte se o vnitrostátní právní úpravě ve své zemi

Ve vnitrostátním právu se mohou výjimky uplatnit například v případech, kdy jsou živá hudební vystoupení a představení pořádány pro osoby se zdravotním postižením nebo jako součást školní výuky. Jedná se však o specifické případy a doporučujeme se informovat o příslušných pravidlech v dané zemi individuálně.

⁶ | Pro pořízení nahrávky musí organizátor získat souhlas nositele autorských práv a výkonného umělce.

A nyní: na
scénu přichází
všechny subjekty
zajímavované
na ochraně
autorských práv,
se kterými se
musíte seznámit

KDO POVOLUJE

užití díla?



KOLEKTIVNÍ SPRÁVCI

Kolektivní správci jsou v zásadě sdružení nositelů práv, jejichž jménem jednají a jejichž práva spravují.

Kolektivní správci se většinou specializují na jeden konkrétní okruh nositelů práv (např. autory konkrétního druhu děl nebo všech děl, výkonné umělce, producenty). Ve většině států Evropské unie, ne-li ve všech, spravují **kolektivní správci jak práva na rozmnožování, tak na sdělování veřejnosti** (výjimečně kolektivní správci spravují jen jedno z těchto práv).

Kolektivní správci nikdy nespravují osobnostní práva a vždy si vyhrazují osobnostní práva svých členů; pokud dochází k úpravám autorského díla⁷ (např. pokud se inscenovaná divadelní hra odehrává v minulosti, ale adaptace, výprava a kostýmy jsou ze současnosti) nebo pokud má být autorské dílo používáno společně s dalšími díly (např. hudební nahrávka použita při tanečním vystoupení nebo ve filmu) nebo užití díla v konkrétní situaci (např. užití hudby, obrazového materiálu atd. pro politické účely), musí uživatel díla získat povolení od autora.

Osobnostní autorská práva nejsou v Evropské unii harmonizována a jejich rozsah se v jednotlivých zemích liší. Například ve Francii se osobnost autora těší rozsáhlé ochraně a osobnostní práva jsou tak nástrojem pro předcházení neoprávněnému užití. Na druhou stranu v jiných zemích, např. ve Velké Británii, osobnostní práva vůbec neznají.

⁷ | V mnoha zemích jsou osobnostní práva přiznána nejen autorům, ale i výkonným umělcům. V takovém případě je třeba získat i povolení daného umělce (např. pro použití hudební nahrávky).



Co se rozumí pojmem **teritorialita**?

Kolektivní správci většinou působí pouze na území jedné země a poskytují licence na užití pouze na daném území. Tento princip je však oslabován, protože se kolektivní správci pod tlakem Evropské unie (a jejího odporu k územním monopolům) snaží vytvořit systémy pro poskytování přeshraničních licencí a celoevropské balíčky autorských práv. Evropská unie se například pokusila vytvořit systém pro udělování celoevropských licencí k internetovému užití hudby a umožnila kolektivním správcům udělovat celoevropské licence. U živých akcí se však i nadále uplatňuje princip teritoriality.

Skutečnost, že kolektivní správce působí pouze v jednom státě, však neznamená, že spravuje pouze práva místních autorů či umělců. Kolektivní správci většinou zastupují jak místní nositele práv, tak ty zahraniční, a to na základě **smluv o vzájemnosti uzavřených s kolektivními správcí** v jiných zemích, a zastupují tak mnohem větší repertoár. (Například většina kolektivních správců pro oblast hudby má smlouvy s většinou ostatních správců a de facto tak zastupuje celosvětovou produkci.)



Příslušné předpisy Evropské unie

V důsledku problémů, které se s některými kolektivními správcí objevily, přijala Evropská unie **směrnici o kolektivní správě autorského práva**, jejímž cílem je regulace činnosti kolektivních správců a harmonizace podmínek⁸. Pro uživatele má směrnice především ten dopad, že kolektivní správci jsou povinni zdržet se diskriminace uživatelů a nabízet jim spravedlivé a rovné finanční podmínky.

⁸ | Směrnice ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu (směrnice o kolektivní ochraně).



Co je dobré vědět o sazbách?

Hlavním úkolem kolektivních správců je poskytovat licence na celý repertoár děl určitého typu (např. hudební díla, nahrávky, představení) uživatelům děl, která spravují, pro hromadné užití, např. vysílacím společností, tanečním klubům, barům nebo organizátorům koncertů.

K tomu zpravidla využívají sazeb, které bývají pevně stanovy (na kolektivní správce se vztahuje zákaz diskriminace, jelikož jsou většinou na daném území v dominantním postavení a vztahují se na ně povinnosti na základě směrnice o kolektivní správě).

Kolektivní správci však **mohou poskytovat i licence k individuálně určeným dílům** (např. k divadelním hrám, operám) pro konkrétní užití. Přestože i na tato užití se mohou vztahovat pevné sazby, většinou zde existuje určitý prostor pro vyjednávání.



Speciální případy při ošetřování autorských práv

Pokud užití díla vyžaduje změnu druhu díla (např. adaptace knižní předlohy pro film nebo divadelní inscenaci) nebo pokud má být dílo užito jako součást jiného díla (např. hudba má být součástí představení nebo filmu), nebudou se licence kolektivních správců na tato užití, jejichž podstatou je změna určení nebo adaptace, vztahovat. (V zemích, jejichž právní úprava přiznává autorům osobnostní autorská práva, budou tyto změny rovněž podléhat souhlasu nositele příslušných práv).



Jaký je rozdíl mezi „velkými“ a „malými“ právy?

V souvislosti s kolektivními správci se někdy používají termíny „malá práva“ (petits droits) a „velká práva“ (grands droits). Nejedná se o definované právní pojmy, ale o termíny, které se používají při vydávání licencí k hudebně-dramatickým dílům (tzv. velká práva například k divadelním inscenacím, muzikálům, opeře) a nedramatickým dílům (tzv. malá práva, např. ke koncertu).

Někdy ale mezi velkými a malými právy nelze vést jasnou hranici; například užití části dramaticko-hudebního díla lze považovat za malé právo stejně jako operní árii, která je součástí koncertu.

Obecně platí, že licence k malým právům poskytují kolektivní správci, zatímco k velkým právům je poskytují přímo vydavatelé nebo autoři.

V případě pochybností doporučujeme kontaktovat autora nebo nositele práv a zjistit si přímo od něj, kdo je oprávněn poskytnout licenci pro dané užití.

Příklad:

Před několika lety pozvalo Švédské národní divadlo divadelní soubor z Rigy se hrou „Zvuk ticha“ („The Sound of Silence“). Součástí hry byla i již existující stejnojmenná hudba od Paula Simona. Před hostováním ve Švédsku byla tato hra uvedena v mnoha evropských zemích. Příslušná divadla za použití hudby zaplatila v rámci kolektivní správy. Ve Švédsku však hra nespádala do působnosti kolektivního správce vzhledem k tomu, že se společnost Universal dovolávala právě velkých práv. Kvůli problémům s autorskými právy tak bylo hostování ve Švédsku zrušeno.



NOSITELÉ PRÁV

Kdo je nositelem autorských práv a práv souvisejících s právem autorským?
Nositelem autorských práv je autor a jeho vydavatel.

Přestože je velmi důležité získat povolení autora, případně všech autorů, nepředstavuje jejich určení většinou problém.



Autor

Přestože ve vnitrostátním právu ne vždy nalezneme jasnou definici pojmu autor autorského díla, obecně platí, že autorem je fyzická osoba, která autorské dílo vytvořila (hudební skladatel, autor textu, libreta, dramatik atd.) nebo k vytvoření díla nějak kreativním způsobem přispěla.



Několik rad ohledně autorství

- Za účelem identifikace nositele práv k hudebním a audiovizuálním dílům mají kolektivní správci veřejně přístupné databáze (většinou v elektronické podobě), které obsahují všechna díla v jejich správě, s uvedením nositele práv (včetně případných vydavatelů).
- U některých druhů děl, např. u audiovizuálních děl, může být vnitrostátním právem stanoveno, kdo má být považován za autora (např. podle práva Evropské unie bude režisér filmu vždy považován za autora; členské státy však mohou jako spoluautory stanovit i další osoby);
- Vnitrostátní právo rovněž může stanovit, že se práva spojují v jedné osobě, která je oprávněna udělovat licence pro užití daného díla (např. v některých zemích je k udělení licencí k užití filmu oprávněn producent).
- Někdy vnitrostátní úprava zase stanoví, že za autora se považuje osoba, jejíž jméno je uvedeno na rozmnoženině díla.
- Stejně tak může vnitrostátní právo obsahovat úpravu ohledně spoluautorství děl a toho, kdo je oprávněn udělovat povolení k užití společně vytvořeného díla.
- V případě hudebních děl, opery a knih, autorská práva spravuje vydavatel, na něhož autor práva převedl.

Podobné otázky je možné si klást i v souvislosti s právy souvisejícími s právem autorským a odpovědi jsou podobné.



Producent

Pokud jde o související práva producentů, je třeba zdůraznit, že se tato práva vztahují pouze na **nahrávky zvukových záznamů** a na **prvotní záznam filmů** (v právu Evropské unie je film definován jako *kinematografické nebo audiovizuální dílo nebo pohyblivé obrazové sekvence bez ohledu na to, zda jsou doprovázeny zvukem či nikoliv*). Ne každá vnitrostátní úprava ale definici producenta obsahuje; podle WPPT se producentem rozumí „*fyzická nebo právnická osoba, která vyvíjí iniciativu a má odpovědnost za první záznam zvuků výkonu nebo jiných zvuků, anebo vyjádření zvuků.*“ Obecně se má za to, že nositelem práv souvisejících

je osoba, který přejímá obchodní riziko za danou produkci, nikoliv umělecký tvůrce, který má projekt na starost. V oblasti hudby bude producentem typicky nahrávací společnost, v oblasti filmů hlavní producent (který však může převést právo na prodej filmů na určitém území na distributora nebo obchodního zástupce).



Výkonný umělec

Dovolíme si ještě uvést několik poznámek k právům výkonných umělců:

- *Definice výkonného umělce se může v jednotlivých právních úpravách lišit. Podle smlouvy WPPT jsou výkonní umělci „herci, zpěváci, hudebníci, tanečníci a jiné osoby, které hrají, zpívají, přednášejí, recitují, představují, předvádějí nebo jinak provádějí literární nebo umělecká díla anebo výtvoř folklóru.“*
- Pokud je využit záznam vystoupení, náleží producentovi i práva výkonného umělce.
- V případě živého vystoupení skupiny (taneční soubor, divadelní soubor, orchestr atd.) může vnitrostátní právo upravit právo režiséra nebo dirigenta (či hlavního sólisty) jednat za celou skupinu. Vždy je třeba si ověřit příslušnou vnitrostátní úpravu.



Ostatní nositelé práv

Poslední kategorie (osoby, které přispěly „nějakým kreativním vstupem“) může někdy působit problémy: například autorská práva k divadelní hře nemá pouze autor, ale i tvůrce dekorace nebo scény. V případě baletních představení budou za spoluautory zpravidla považováni skladatel hudby a choreograf, ale může to být i režisér (i u hudebních koncertů bychom za spoluautora díla mohli považovat i uměleckého producenta).

Za účelem minimalizace problémů je při sjednávání licenci běžné do smluv zahrnovat ujednání o zbavení odpovědnosti ze strany smluvních partnerů pro případ, že třetí strana uplatňuje autorská práva.



Pozor!

Pokud byla producentem představení třetí strana, která zároveň poskytuje i licenci, **veškerá autorská práva většinou ošetří právě producent** (tak je tomu v případě turné divadelních a tanečních souborů, operních představení produkovaných operními domy atd.); v takovém případě produkční společnost většinou ošetří i všechna práva související s právem autorským a zbaví organizátory odpovědnosti ve vztahu k případným nárokům třetích stran. Je třeba si však dávat pozor na případné nároky kolektivních správců (zejména v souvislosti s právy k představení u autorských práv).

Příklad:

Německé specifikum: organizátor koncertu

V Německu má specifická práva i pořadatel živého koncertu výkonného umělce (výkonný umělec může být sám pořadatelem koncertu, pokud je to předmětem jeho podnikání).

Jedná se o obdobná práva k jiným právům souvisejícím s právem autorským. Například pořadatel koncertu je oprávněn povolit nebo zakázat pořizování záznamu koncertu nebo jeho sdělování veřejnosti, nebo může zakázat veřejné vysílání koncertu, a to i tehdy, pokud pořizovatel zvukového záznamu a výkonný umělec souhlasí. Pokud byla taková nahrávka pořízena v souladu se zákonem, může se pořadatel domáhat odškodnění na základě zákonných licencí. Pokud je členem německého kolektivního správce práv pro výkonné umělce a producenty (GLV), má pořadatel rovněž nárok na podíl na odměnách hrazených za zákonné licence (např. pořizování rozmnoženin pro osobní účely).

Toto právo se nevztahuje pouze na pořadatele se sídlem v Německu, ale i na zahraniční pořadatele koncertů v Německu.

Tolik tedy úvod
do základní
problematiky.

Nyní se zhluboka
nadechněte
a prozkoumáme
problematiku
ošetřování
autorských
práv pro živá
vystoupení

ZÁKLADNÍ PRAVIDLA

pro ošetřování autorských práv

PRAVIDLO 1

Práva je třeba ošetřit; pokud nebudou práva ošetřena, vzniká organizátorům/festivalu odpovědnost vůči nositelům práv

Obecně v autorském právu platí, že organizátor bude velmi pravděpodobně odpovídat třetím stranám, které vznesou nárok z autorských práv; organizátoři tak musí být při ošetřování práv velmi opatrní. Nejpravděpodobněji budou odpovědní za sdělování autorského díla nebo představení veřejnosti (podrobné vysvětlení viz str.11 této publikace).

Organizátor nebo pořadatel může čelit jak žalobě na náhradu škody, tak i soudnímu řízení (většinou zrychlenému), jehož cílem je zakázat užívání díla nebo zabránit konání dané akci.



Pozor!

Většinou nepostačí, pokud pořadatel uzavřel smlouvu s produkční společností (nebo jiným smluvním partnerem), v níž ošetřuje práva ve vztahu k této společnosti, a to ani v případě, že se produkční společnost či jiná osoba zaručuje, že byla upravena veškerá práva (tzv. smlouvy All Rights Included (ARI))⁹. Ve většině evropských právních řádů nebude tato námitka uznána, jelikož nositelé práv mají přímý zájem na žalobě vůči porušiteli a mohou se svých práv domáhat sami přímo.

Vůči smluvnímu partnerovi se tak můžete domáhat pouze náhrady škoda, za níž by pořadatel odpovídal na základě uplatněného nároku z autorských práv.

⁹ | Tyto smlouvy však nejsou vždy relevantní, zejména, pokud se práv domáhají kolektivní správci: pokud jsou nositelé práv členy kolektivního správce, pak na správce většinou svá práva převádí a nemohou ve vztahu k těmto právům následně udělovat licence třetím stranám (produkčním společnostem, organizátorům festivalů), jelikož již nejsou nositeli těchto práv.

Tímto se dostáváme k několika poznámkám o **ujednáních o zbavení odpovědnosti**:

- 1.** Tato ujednání by měla umožnit pořadatelům vyřešit jakékoliv nároky za účelem uspokojení vzájemných zájmů stran v případech, kdy má přednost zájem na záchraně živé akce a smluvní partner nemá možnost akci zcela zablokovat nebo se zbavení odpovědnosti odmítnout; smluvnímu partnerovi může být rovněž poskytnuta krátká lhůta k urovnání nároku se žalobcem (je-li to časově proveditelné);
- 2.** Ujednání o zbavení odpovědnosti by měla být formulována dostatečně široce, aby pokryla veškerou vzniklou škodu, a to včetně nepřímé škody, jako je ušlý zisk, poškození pověsti, ztráta sponzorů, a dále náhradu výdajů vynaložených na právní služby;
- 3.** Licenční smlouva uzavřená s produkční společností (poskytovatelem licence) by měla pořadateli umožnit volbu rozhodného práva a příslušného soudu, a to mezi místem, kde se daná akce koná, a sídlem pořadatele;
- 4.** Ujednání o zbavení odpovědnosti jsou sice nezbytná, ale jejich uplatnění nemusí být vždy uspokojivé; soudní řízení se zahraniční produkční společností může být komplikované stejně jako výkon výsledného soudního rozhodnutí; může se rovněž stát, že produkční společnost nebude schopna uhradit požadovanou náhradu škody.

PRAVIDLO 2

Ošetřete **veškerá** práva

Jak již bylo uvedeno výše, na představení se mohou vztahovat práva několika nositelů, která je všechna třeba ošetřit.

Aby se na nic nezapomnělo, doporučujeme následující postup:

1. Připravte si seznam všech kreativních vstupů v daném díle;
2. Požádejte o předložení úplné historie nositelů práv (povolení k užití získaná producentem, abyste se dostali až k původnímu nositeli práv nebo kolektivnímu správci) a
3. Zkontrolujte, zda smlouvy s produkčními společnostmi obsahují ujednání o zbavení odpovědnosti.

Upozorňujeme, že v různých právních řádech se na smlouvu s nositeli práv, zejména autory a výkonnými umělci, mohou vztahovat další pravidla, zejména:

1. Restriktivní výklad převodu práv/udělování licencí, což znamená, že konkrétní užití, jež je předmětem licence, musí být jasně uvedeno mezi právy, která autor/výkonný umělec převádí;
2. Formální požadavky ohledně rozsahu převodu/licence, např. uvedení území, doby trvání a typu práv;
3. Formální požadavky ve vztahu k autorským odměnám, které mají být hrazeny (teoreticky i za každé užití).

Ve smlouvách lze rovněž nalézt ujednání, že licence k užití díla/představení bude udělena pouze po uhrazení poplatků produkční společností (typicky v případě synchronizace hudby v představení/díle). Bez úhrady nebude licence platná.

Při uzavírání smluv s produkčními společnostmi nebo smluvními partnery by měl pořadatel rovněž myslet na případné nároky místních kolektivních správců, které nebudou smlouvami dotčeny.



Předvídejte!

Pořadatel by měl rovněž zvážit všechna možná užití, k nimž v průběhu představení dojde (živé vystoupení, záznam, přenos), a všechna tato užití by měla být ve smlouvě s produkční společností ošetřena.

V případě pochybností může pořadatel rovněž nahlédnout do databází kolektivních správců, kde zjistí nositele práv. Pořadatel by měl být proaktivní a prodiskutovat tyto záležitosti s produkční společností nebo smluvním partnerem.



Proaktivní přístup je lepší než reaktivní. Lépe vás ochrání v případě žaloby.



Kontrolní seznam pro oblast hudby:

Pokud je součástí nahraná hudba, nezapomeňte:

- ✓ Ošetřit (a) autorská práva (vydavatel/kolektivní správce) a (b) práva související s právem autorským (vlastník originální nahrávky - nahrávací společnost);
- ✓ Zkontrolovat, zda je kromě práv k vystoupení nutno ošetřit i práva k synchronizaci (nebo dokonce práva k rozmnožování: DVD atd.)



Kontrolní seznam pro ošetření autorských práv pro společnosti organizující turné

- ✓ Kontaktujte pořadatele v hostitelské zemi a dohodněte se, kdo autorská práva ošetří.
- ✓ Maximum práv by měla ošetřit sama produkční společnost, aby se zabránilo zdvojování práce, dvojím standardům a nejistotě.
- ✓ Nepodceňte plánování a zajistěte si licence k autorským právům na začátku produkce.

- ✓ Zamyslete se nad územím, na němž se má turné konat, a nesjednávejte celosvětové licence, pokud se turné koná jen v několika zemích.
- ✓ Vydavatelé mohou smlouvy protlačit i v dalších zemích.
- ✓ Někdy může být výhodné jednat přímo se známými autory/skladateli, protože je možné, že přinutí kolektivní správce k dohodě, pokud vy vhodnou smlouvu nemáte.
- ✓ Zvažte možnost platby paušální částky, která vám ušetří složitou administrativu.

PRAVIDLO 3

Ošetřete autorská práva **předem**

Nezapomeňte, že autorská práva musí být ze zákona ošetřena před užitím díla/představení, a to ideálně s dostatečným předstihem.

Existují pro to dva důvody:

- 1.** Pokud jsou autorská práva ošetřována až po užití díla či vystoupení, účtuje si většina kolektivních správců pokuty. Pokud nejsou zveřejněny sazby a jednání probíhají individuálně, mohu nositelé práv požadovat vyšší autorské odměny, jelikož si uvědomují, že pořadatelé festivalu už nemají na výběr a budou muset za již proběhlé užití zaplatit, a tvorba výše odměny je tak v zásadě na nich.
- 2.** Pokud se práva upravují přímo s jejich nositeli, tj. nikoliv s kolektivními správci, existuje většinou prostor pro jednání; pokud je však jednání složité, je možné v případě dostatku času zvážit alternativy.

VÝPOČET AUTORSKÝCH

odměn při jednání o autorských právech

Výši autorské odměny lze vypočítat různými způsoby. V oblasti festivalů se nejčastěji uplatňuje paušální částka nebo podíl na příjmech. Příležitostné užití díla/vystoupení v rámci akce bude většinou podléhat paušální úhradě, zatímco užití díla/vystoupení, které je pro danou akci zásadní, bude spíše odměněno na základě podílu na příjmech.

Kolektivní správci většinou požadují podíl na příjmech, např. za hudební produkci v rámci festivalu nebo pro autory divadelních her.



VARIANTA 1: Podíl na příjmech

Pokud je výše autorské odměny vypočtena jako podíl na příjmu, je praxe často následující:

- Předpokládá se minimální zaručený příjem (např. za práva k hudebnímu vystoupení).
- Podíl je většinou vypočten z „hrubých“ příjmů z prodeje vstupenek; je však možné zohlednit i doplňkové faktory jako např. cenu nápojů na baru.
- Po určité typy živých vystoupení (např. festivaly klasické hudby, amatérské akce) je alternativou sleva nebo nižší výše podílu.
- Výše podílu se může lišit v závislosti na velikosti akce; je zajímavé, že v některých zemích se výše podílů zvyšuje, pokud akce vydělá více nebo pokud počet návštěvníků překročí určitou hranici (např. hudební festivaly v Německu), zatímco v jiných zemích (např. v Belgii) sazby se zvyšujícím se příjmem klesají.
- Ujednání o právu na kontrolu opravňuje nositele práv (většinou kolektivního správce) zkontrolovat, zda jsou částky uváděné pořadateli správné (většinou platí, že pokud jsou zjištěny rozdíly přesahující 5 %, jdou náklady na kontrolu k tíži pořadatele).



VARIANTA 2: Paušální částka

Výhodou paušálních částek je, že představují úsporu transakčních nákladů na výpočet, vykazování a kontrolu výše odměn, a umožňují vypracovat rozpočtové plány.



Jednání o velkých právech

Při provádění výpočtu nezapomeňte, že pro dramatická díla mohou být „velká práva“ většinou předmětem jednání (i pokud jednáte s kolektivním správcem a je stanoven sazebník). V takovém případě jsou přijatelné prakticky všechny kombinace následujících variant:

- paušální částka;
- paušální podíl na tržbách;
- vyšší podíl po zohlednění nákladů;
- minimální zaručený příjem;
- zastropování odměny (nepříliš časté).

Rovněž doporučujeme provést předběžný výpočet s nějakou maximální výší (nepřekročitelná celková částka anebo procentuální částka) a předem ji při jednání zohlednit.



Několik rad k výpočtu autorských odměn

- 1.** Zohledněte paušální částky v rozpočtových plánech;
- 2.** Určete si celkový podíl z příjmů, který můžete na autorské odměny pro danou akci vydat, a jednejte o podílu pro každého nositele práv, který se bude svých práv domáhat. Například odměny rozdělte mezi autora hudby, textu, choreografie, a to podle významu jednotlivých složek a/nebo délky jejich užití v rámci akce.
- 3.** Mimořádně důležité je trvat na tom, aby všechny strany prováděly výpočet stejně.

Doporučená ujednání

pro smlouvy s nositeli práv ošetřující autorská práva

Nejčastější smluvní ujednání v licenčních smlouvách

UJEDNÁNÍ O PŘEVODU PRÁV



Licence, postoupení nebo převod?

Hlavním cílem ošetřování autorských práv je získat oprávnění k užití díla/představení.

U živých umění se na pořadatele nebo hostitelské subjekty práva nepostupují ani se na ně práva k dílu nepřevádí; pouze se jim uděluje licence k užití díla, aniž by došlo k přechodu vlastních práv.



Kogentní normy

V závislosti na rozhodném právu se na licenční smlouvy mohou vztahovat některé normy, od nichž se nelze odchýlit.



Účel licence

Každá licenční smlouva by měla obsahovat jasné definice následujících pojmů:

- Představení nebo díla, které je předmětem licence;
- Povahu práv, jež jsou předmětem licence:
 - A Autorská práva
 - B Práva související s právem autorským
 - C Ostatní práva
 - Práva na podobu;
 - Právo k užití jména;
 - Právo užít další osobní údaje (hlas, medailonek) atd.

Jedna osoba může být nositelem několika práv: např. zpěvák může být (A) nositelem práv výkoného umělce a zároveň (B) autorem písně a proto nositelem autorských práv k písni; filmový producent může být (A) nositelem práv souvisejících s právem autorským k filmu a (B) nositelem autorských práv k filmu.

- Druh práva, které je předmětem licence:
 1. Právo k přepracování díla (adaptace)
 2. Právo pořídit překlad
 3. Práva k synchronizaci (tj. práva zpracovat dílo/vystoupení do jiného díla/vystoupení). Například již vytvořená nahrávka je použita jako součást filmu nebo choreografie – v takovém případě je třeba ošetřit jak autorská práva, tak práva související s právem autorským (autorská práva se řeší s vydavatelem, nikoliv s kolektivním správcem).
 4. Práva k vystoupení
 5. Práva k rozmnožování a nahrávání (audiovizuální nebo audio)
 6. Práva na rozšiřování
 7. Právo k užití v reklamě
 8. Právo k vytvoření reklamních předmětů
 9. Práva na další užití



Pozor!

V mnoha zemích se k výkladu licenčních smluv na autorská práva a práva související s právem autorským přistupuje restriktivně, tzn. práva, která nejsou v licenční smlouvě výslovně uvedena, náleží nositeli práv. V závislosti na rozhodném právu a způsobu užití díla/představení na festivalu tak může být nutné popsat práva velmi detailně, aby byla pokryta všechna užití.

Při přípravě licenčních smluv je rovněž důležité zohlednit osobnostní práva a případná omezení jejich převodu.

UJEDNÁNÍ O ZBAVENÍ ODPOVĚDNOSTI

Poskytovatel licence se musí zaručit, že je k udělení licence oprávněn.

Ujednání o zbavení odpovědnosti by měla být formulována dostatečně široce, aby pokryla veškerou vzniklou škodu (včetně nepřímé škody, jako je ušlý zisk, poškození pověsti, ztráta sponzorů, a dále náhradu výdajů vynaložených na právní služby).

Poskytovatel licence by pak měl být povinen poskytnout nabyvateli licence písemné dokumenty dokládající např. nepřerušovaný řetězec vlastnických práv, tzn. nejen smlouvu mezi poskytovatelem a jeho smluvním partnerem, ale i smlouvy mezi ostatními osobami v počátečních fázích licenčního procesu, a to až k původnímu autorovi.

Jak již bylo uvedeno výše, ujednání o zbavení odpovědnosti by mělo umožnit pořadateli/ nabyvateli licence urovnat spor v nejlepším zájmu stran; zájem na záchraně živé akce má přednost a smluvní partner nemá možnost akci zcela zablokovat nebo zbavení odpovědnosti odmítnout; poskytovateli licence může být rovněž poskytnuta krátká lhůta k urovnání sporu se žalobcem, a to na jeho náklady (je-li to časově proveditelné).



Odměna

Textace **ujednání o odměně** bude záviset na dohodnutém způsobu odměny (paušální částka/podíl na příjmech).

Pamatujte, že v mnoha zemích se na textaci ujednání o odměně vztahují formální požadavky. Proto může být v závislosti na právní úpravě v dané zemi (např. Francie nebo Belgie) důležité uvést odměnu za každé jednotlivé užití.

V některých státech (např. Belgie) může být nutné oddělit odměnu a poskytnutí licence k autorským právům nebo k souvisejícím právům od odměny za samotné dílo/služby, a to z **daňových důvodů**. Poskytnutí licence k autorským právům a služby poskytnuté nositelem práv mohou být předmětem jiné daňové sazby. Například část odměny herce bude za jeho vystoupení na jevišti a část za převod práv k nahrávce představení.

Ujednání o odměně bude často obsahovat i ujednání, jehož cílem je vyloučit povinnosti platit další odměnu smluvním partnerům. Ujednání tak často obsahuje text ve smyslu, že odměna podle tohoto článku „zahrnuje veškerou odměnu“ smluvního partnera za udělení licence. Rovněž je vhodné uvést, zda bude dojednaná odměna ještě navýšena o odměnu agenta.

Za účelem zamezení dvojích plateb je v licenčních smlouvách většinou uvedeno, že má-li smluvní partner nárok na platbu za konkrétní užití svého díla nebo vystoupení prostřednictvím kolektivního správce ve své zemi, neprovede v dané zemi nabyvatel licence (rozuměj festival) za toto užití přímou platbu.

Pokud je odměna sjednána ve formě podílu na příjmech, budou licenční smlouvy zpravidla obsahovat ujednání o předkládání výkazů a kontrole. Nabyvatel licence bude mít povinnost posílat poskytovateli informace nezbytné pro výpočet autorské odměny a poskytovatel má právo provést kontrolu účetnictví poskytovatele za účelem kontroly správnosti těchto údajů. Obecně platí, že jsou-li zjištěny rozdíly přesahující 5 %, jdou náklady na kontrolu k tíži nabyvatele.



Doba trvání

Licenční smlouva bude logicky obsahovat i určení doby, na niž se licence uděluje.

V některých zemích je tento údaj podmínkou platnosti licenční smlouvy k autorským právům.



Území

Uvedení území, pro něž se licence uděluje, může být v některých zemích podmínkou platnosti licence k autorským právům.

Pokud je poskytována licence na práva k rozhlasovému nebo televiznímu přenosu pořadateli živého vystoupení, měl by článek o území obsahovat ujednání, které umožní vysílání mimo smluvní území, a to pro vysílání zaměřená primárně na publikum na dotčeném území, ale přístupná i mimo toto území.

V případě internetového vysílání licenční smlouvy často obsahují ujednání o zeměpisném blokování (tzv. geo-blocking). (Do budoucna je pravděpodobné, že zeměpisné blokování bude v Evropské unii považováno za neplatné; Evropská komise má v plánu zakázat zeměpisné blokování a již nyní umožňuje předplatitelům internetových služeb přístup k obsahu na jiném území, než je jejich území či bydliště, a to po omezenou dobu; tzv. „přenositelnost obsahu“). Omezení se rovněž může vztahovat na internetové stránky, na nichž je vysílání dovoleno.

UJEDNÁNÍ O UKONČENÍ SMLOUVY

Stejně jako u jiných smluvních typů je vhodné uvést důvody pro ukončení smlouvy poskytovatelem licence a vždy poskytnout lhůtu k nápravě.

Ve smlouvě by rovněž mělo být uvedeno, že ukončením nebudou dotčeny licence, které poskytovatel již dříve poskytl třetím stranám.

Konkrétní druhy smluv

SMLOUVY S VÝKONNÝMI UMĚLCI

Ve smlouvách s výkonnými umělci nezapomeňte na:

- Doložku exkluzivity;
- Úpravu osobnostních práv;
- Úpravu užití biografických údajů o umělci;
- Úpravu užití jeho podoby pro propagační účely;
- Ujednání o zkouškách;
- Ujednání o sociálním zabezpečení a daňovém nastavení;
- Ujednání o právu na odměnu za zákonné licence, pokud je toto právo převoditelné (např. zůstane toto právo výkonnému umělci?)



Důležité upozornění

V případě souborů, skupin a orchestrů by si měl nabyvatel licence zkontrolovat, zda je podle rozhodného práva podepisující osoba oprávněna zastupovat jednotlivé členy skupiny. V mnoha zemích lze smlouvu uzavřít s dirigentem, režisérem nebo ředitelem souboru.

SMLOUVA NA ADAPTACI VYTVOŘENÉHO DÍLA

U těchto smluv je třeba věnovat pozornost následujícím bodům:

- Pokud nejsou práva na adaptaci ošetřena s kolektivním správcem, měl by nabyvatel licence kontaktovat vydavatele/agenta nebo autora (případně správce jeho pozůstalosti, pokud je již po smrti);
- Opční právo; nabyvatel licence platí poplatek za exkluzivní rezervaci práv (autor díla, jež má být adaptováno není oprávněn práva na adaptaci po určitou dobu prodat jiné osobě);
- Exkluzivita (pro určité území anebo pro určitý druh adaptace po nějakou dobu);
- Otázka osobnostních práv: musí nositel práv výslednou podobu adaptace schválit? Do jaké míry?;
- Právo užívat název díla nebo jej změnit;

- Práva, jež jsou předmětem licence, musí nabyvateli licence umožnit pořídit překlad do dalších jazyků;
- Práva, jež jsou předmětem licence, musí zahrnovat práva na reklamu a propagaci;
- Povinnost uvést autora adaptovaného díla;
- V některých zemích dále platí:
 - Smlouva na adaptaci musí být samostatnou smlouvou a nesmí být součástí všeobecné licenční smlouvy k užití díla;
 - Autor adaptovaného díla může být v některých zemích považován za spoluautora adaptace.

DÍLO VYTVOŘENÉ NA OBJEDNÁVKU

Při objednávání díla může objednavatel (tj. pořadatel) legitimně požadovat více než jen licenci a domáhat se plného převodu autorských práv nebo práv s autorským právem souvisejících, a to po celou dobu trvání těchto práv, s celosvětovou platností, exkluzivně a pro všechny typy užití.

V mnoha zemích je takového převedení na objednavatele snazší než převod autorských práv.

U těchto smluv je třeba věnovat pozornost následujícím bodům:

- Harmonogramu pro dodání díla;
- Ujednání o nutných změnách a jejich odsouhlasení objednavatelem;
- Možnost změny autora (či přidání spoluautorů);

SHRNUTÍ

Cílem této publikace je seznámit čtenáře s hlavními pravidly v oblasti autorských práv, která je dobré mít na paměti při organizování živých vystoupení. Jejich uvedení do praxe je ale už na vás.

Činnost umělců, profesionálů v oblasti kultury a organizací živého umění se jen málokdy omezuje na území jednoho státu. V dnešní době je pro ně typická vysoká mobilita a rádi vystupují kdekoli na světě.

A právě autorská práva jsou jednou z oblastí, s níž se musí jejich manažeři vypořádat. Nezapomeňte se sběrem informací o všech případných autorských právech začít s **DOSTATEČNÝM PŘEDSTIHEM** a tyto informace aktualizujte. Zejména v případě, pokud je představení premiérou nebo kreativním výtvořem, a jednání zahajte včas.

Zpřístupnění kreativního obsahu publiku vyžaduje **OŠETŘENÍ AUTORSKÝCH PRÁV ZVLÁŠT V KAŽDÉ ZEMI**, kde bude představení uváděno. Pravidla se mohou v jednotlivých zemích lišit, a to přesto, že díky mezinárodním smlouvám a Evropské unii již došlo k značné harmonizaci.

Mějte na paměti **ROZDÍLY MEZI AUTORSKÝMI PRÁVY A PRÁVY SOUVISEJÍCÍMI S PRÁVEM AUTORSKÝM**.

AUTORSKÝMI PRÁVY se rozumí práva autorů všech druhů uměleckých děl, např. skladatelů, choreografů, autorů divadelních her.

PRÁVA SOUVISEJÍCÍ S PRÁVEM AUTORSKÝM byla přiznána osobám, které nejsou autory, ale podílí se na různých procesech při produkci a distribuci děl, a dále, v důsledku významu jejich přínosu, i osobám, které se podílí na šíření těchto děl. Tato práva byla přiznána výkonným umělcům, producentům prvních záznamů filmů, producentům zvukových záznamů a vysílacím společnostem.

Kromě autorských práv a práv souvisejících s právem autorským je vhodné ošetřit i **DALŠÍ PŘÍPADNÁ PRÁVA**: práva na podobu (mimo samotné vystoupení) výkonného umělce nebo autora, právo použít jméno a medailonek autora nebo výkonného umělce, a to za účelem tisku obrazových materiálů a uvedení údajů v programu a propagačních materiálech.

Proč je třeba tato práva ošetřovat? Obecně lze říci, že cílem je rozmnožovat umělecká díla a sdělovat je veřejnosti. V mnoha zemích mají autoři i **OSOBNOSTNÍ PRÁVA**, tj. právo být uváděn jako autor a právo povolovat změny či šíření díla.

Kdo má ošetření práv **NA STAROST**? Pokud nebudou práva ošetřena, bude vůči nositeli práv za sdělování díla veřejnosti odpovědný hostitelský subjekt nebo pořadatel akce. Nicméně smlouvy s produkčními společnostmi nebo výkonnými umělci mohou být formulovány tak, že povinnost ošetřit práva má výkonný umělec. Pokud tak neučiní, vzniká mu povinnost nahradit škodu.

PŘÍLOHA

Kapitola I Základy autorského práva

Podrobnosti relevantní pro sektor živého umění a k podrobnosti k obsahu pojmu sdělování veřejnosti (viz str. 11)

Provádění děl na živých akcích je nepochybně sdělováním. Zda je publikum takové akce považováno za „veřejnost“ bude většinou hodnoceno na základě několika provázaných kritérií, jež lze nalézt v několika judikátech Soudního dvora Evropské unie, které se týkají jak práva autorského, tak práv s autorským právem souvisejících:

- Počet potenciálních příjemců je neurčitý a navíc většinou zahrnuje dost velký počet osob (Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. prosince 2006 ve věci C-306/05 - SGAE).
- Co se týče „blíže neurčené“ povahy veřejnosti, jedná se o „obecné zpřístupnění díla [...] jakýmkoli vhodným způsobem, tedy nikoli pouze zpřístupnění konkrétním jednotlivcům, kteří patří do soukromé skupiny osob“ (Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. března 2012 ve věci C-135/10 - SCF).
- Co se dále týče kritéria týkajícího se „dosti vysokého počtu osob“, je třeba uvést, že z tohoto kritéria vyplývá, že pojem veřejnost zahrnuje určitý minimální práh, což z tohoto pojmu vylučuje příliš malý, či dokonce nevýznamný počet dotčených osob. (Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. března 2012 ve věci C-135/10 - SCF).
- Za účelem určení velikosti publika musí být zohledněny kumulativní účinky vyplývající ze zpřístupňování děl takovému potenciálnímu publiku (Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. prosince 2006 ve věci C-306/05 - SGAE). Mimo jiné je rozhodné, kolik osob má přístup k těmto dílům souběžně, ale je rovněž třeba zjistit, kolik z těchto osob k němu má přístup postupně (Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. března 2012 ve věci C-162/10 - Phonographic Performance (Ireland);
- Veřejnosti, které je sdělení určeno, je jednak cílová veřejnost určená uživatelem, a jednak veřejnost tím či oním způsobem vnímavá vůči jeho sdělení, a nikoli náhodně „zachycená“. (Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. března 2012 ve věci C-135/10 - SCF);
- Výdělečná povaha vysílání je nerelevantní.

Na základě těchto kritérií lze dovodit, že pokud by o sdělování veřejnosti nešlo, znamenalo by to, že se představení opravdu nepovedlo...

UŽITEČNÉ ADRESY A ODKAZY

EU - Právní předpisy Evropské unie pro oblast autorského práva

<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/eu-copyright-legislation>

WIPO - Světová organizace duševního vlastnictví

<http://www.wipo.int>

GESAC - Evropské sdružení autorských asociací

<http://www.authorsocieties.eu/about-gesac/gesac-s-members-in-europe>

AEPOARTIS - Asociace evropských organizací výkonných umělců

http://www.aepo-artis.org/pages/14_1.html

ECSA Evropská aliance skladatelů a autorů písní

http://composersdirectory.eu/article,en,6,members_&_links.html

SLOVNÍČEK

GVL – Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten
(německý kolektivní správce)

SGAE – Sociedad General de Autores y Editores (Španělská asociace pro autory a vydavatele)

WCT – Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (WCT)

WIPO – Světová organizace duševního vlastnictví

WPPT – Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech

EVROPSKÁ ASOCIACE FESTIVALŮ

Evropská asociace festivalů vznikla v Ženevě v roce 1952 jako společná iniciativa dirigenta Igora Markeviče a slovního filosofa Denise de Rougemont, a již po více než 60 let spojuje význačné hudební, taneční, divadelní a multidisciplinární umělecké festivaly z celé Evropy i ostatních zemí.

Od skromných počátků, kdy zaštiťovala patnáct festivalů, se asociace rozrostla na dynamickou síť více než stovky hudebních, tanečních, divadelních a multidisciplinárních uměleckých festivalů, národních festivalových asociací a kulturních organizací ze 40 zemí. Členové asociace jsou klíčový prvek, který z EFA vytvořil stávající otevřenou a vlivnou mezinárodní platformu pro všechny festivaly, které chtějí být součástí širší festivalové komunity.

Umělecké a kulturní festivaly spolupracovaly napříč hranicemi a kultury již od doby svého vzniku, dávno před tím, než vznikl projekt sjednocené Evropy.

Asociace EFA spojuje festivaly, pomáhá jim, aby se navzájem inspirovaly, vyměňovaly si zkušenosti a znalosti, a dokázaly silným hlasem hájit své společné zájmy, otevírá příležitosti pro lepší propojení a snadnější komunikaci, informuje festivaly o aktuálním problémech ve světě festivalů i kultury obecně, a to všech pod vlajkou uměleckého a kulturního rozvoje.

Asociaci EFA a její členy propojují společné hodnoty, které pomáhají vést a posilovat dobré dílo jednotlivých festivalů v jejich lokálních působitích i na mezinárodní scéně. EFA se stala členem sdružení PEARLE* v roce 2005.

www.efa-aef.eu

PEARLE*

LIVE PERFORMANCE EUROPE

Sdružení Pearle*- Live Performance Europe zastupuje prostřednictvím svých členských organizací více než 10,000 divadel, divadelních produkčních společností, orchestrů a hudebních těles, operních domů, baletních a tanečních ansámbľů, festivalů, koncertních sálů, hudebních klubů a dalších institucí působících v oblasti výkonného umění a hudební tvorby napříč Evropou.

Pearle*- Live Performance Europe působí jako tribuna pro výměnu informací mezi členy, pro sdílení zkušeností v oblasti řízení kulturních činností a technických zručností, pro podporu a vytváření sdružení zaměstnavatelů a podobně, a zároveň slouží jako poradní organizace pro Evropskou komisi a jakékoliv další úřady, jejichž rozhodnutí a postupy mohou dopadat na oblast výkonného umění v Evropě.

Sdružení Pearle* (celým názvem Performing Arts Employers Associations League Europe) je nezisková organizace založená podle belgického práva.

Cílem této neziskové nevládní organizace je budování stabilního prostředí podporou udržitelnosti a propagací výkonných umění v Evropě.

Cíle naší organizace zahrnují:

- výměnu informací, zkušeností a nápadů členů asociace v sektoru výkonného umění
- shromažďování informací o všech evropských záležitostech, které se dotýkají zájmů našich členů
- zprostředkování a sdílení kolektivních rozhodnutí v našich zájmových oblastech
- prezentace názorů sdružení Pearle* v diskusích s orgány, jejichž rozhodnutí ovlivňují činnost našich členů
- prosazování členských zájmů v souladu s kolektivními rozhodnutími zástupců našich členů v rámci Evropské unie i ve vztahu k dalším úřadům
- výkon všech činností souvisejících s výše uvedenými aktivitami.

Valná část festivalů, organizátorů, produkčních společností v oblasti živé hudby a divadelního umění běžně využívá přeshraniční kulturní spolupráce.

Bohužel velmi často se společnosti pořádající turné umělců, místa konání, festivaly, promotéři a organizátoři, kteří spolupracují na mezinárodním kulturním programu setkávají s nečekanými problémy, které vznikají z různých důvodů: kvůli nedostatečné informovanosti o situaci v jiné zemi, kvůli rozdílům ve správních postupech, kvůli nepředložení dokladů, neboť takovou povinnost nikdo nepředpokládal atd. Každý, kdo pracuje v řízení v sektoru kultury tyto situace důvěrně zná. Vznikají z nepochopení problematiky či na základě mylných domněnek, ovšem horší je, že v jejich důsledku se vystoupení nakonec vůbec nerealizují, dojde k finančním ztrátám (kterým se dalo předejít) nebo se nevyužije příležitosti uspořít náklady nebo generovat vedlejší příjmy.

Pod vedením právních odborníků, kteří rozumí kultuře a umění do hloubky, jsme v rámci projektu EFA RISE (2014–2017) sestavili několik brožur na následující témata:

- Sociální zabezpečení (březen 2016)
- Zdanění (březen 2016)
- Autorská práva (březen 2016)
- Daň z přidané hodnoty (leden 2017)

V rámci projektu EFA RISE 2 je série dále doplněna o tyto brožury:

- Víza (aktualizace květen 2020)
- Sociální zabezpečení (nadcházející aktualizace 2020)

Nepostradatelné kuchařky pro kulturní manažery, jak je interně vtipně nazýváme, mají za cíl jednoduše a čtivě vysvětlit, co by měla daná osoba vědět a pamatovat si o konkrétním tématu neboli jaké ingredience při řešení těchto situací musíte přidat, abyste si výsledek mohli skutečně vychutnat. K tomu přidáváme i pár triků a tipů.

EFA / PEARLE*

Partnerství EFA-PEARLE* v kontextu projektů EFA RISE 2

Projekt EFA RISE 2 je podporován v období od roku

2017 do března 2021 z programu Kreativní Evropa Evropské unie

EFA - Evropská asociace festivalů

PEARLE* - Live Performance Evropa

Český překlad vznikl za podpory
Institutu umění – Divadelního ústavu



Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union